

מאז אברהם דסתור

מה יועיל להם שמך? המכירים דב אותך? אתה אומר: "אני מחפש את יהודה טאנדיניק". ואז עונים: "את מי?" ובתוך האפלה נשמעות לחישות ביהודית. ואז בוקע ומגיש קול גבר, מנומנם וזעף: "מה אתה רוצה לך באמצע הלילה?"

כן, בכל הקאריירה שלי ב"הגנה" לא היה דבר מתועב עלי כמסירת קשר. דומני כי בסיטיליילה שהיו פוקדים אותי באותם הימים תפסה מקום לא טפל.

בשמים לפנות בוקר, סיימתי, סוף סוף, את מסירת הקשר הארוך. שוב רצתי אל רות. עוררתי את בעלתי הדינה, והיא קיללתי מקרב לבה. רות איננה. שמונה-עשרה השעות שאחרי זה הן סיפור רק על עצמי, ולפיכך נדלג עליהן, מלבד התרועועי כעכבר אחרי כל נאד באותו מחנה, כשאני מבקש חופשה. רק לכמה שעות, רק לשעה אחת. כדי ללכת ולהודיע לרות כי אפשר שלא יפגוש כמה ימים, או כמה שבועות, או — ושלל תדאג. נצוד הית, כצפור בכלוב. פרפרתי ופרפרתי, ונרדמתי — על החול, בין הצרפנים, בחום השמש.

ניתן לי ה"הרצאה" מהמחנה, מארבע אחר-הצהרים ועד שבע בבוקר. זאת היתה מתת מלך, נדיבות של חנינה, חסד שאין אתם יכולים כלל להעריכו. זאת הרשות ללכת אל רעותי כדי שנוכל להתיסר יחד ביסורי פרידה.

לא הלכתי אל רות, כי לא הייתי מוכן לסכס סגיוני. הלכתי הביתה, רחצתי ולבשתי בגדי חאקי, פן לא אספיק להתחיל בגדי לפני שובי למחנה. חשתי רעב. חשתי עיפות נמשכתי לרבץ תחת, אבל גרתי את אברי והלכתי אל רות, ככלב פצוע הנגרר בשארית חיותו לפגור בהיחשא, באפולית האורחה.

פתחה לי את הדלת רות עצמה. נשענתי על חזה, והיא אחזה בי, נשאתני והשיכיתני על מטתה. היא לא שאלה מדוע לבשתי בגדי חאקי בערב שבת. היא הלעיטה אל פי מן החבילות שהיתה אמה שולחת לה. אכלנו, ושתקנו; לא אמרתי לה דבר, והיא לא שאלה כלום. לא נדף ממנה ריח בית-החולים, אבל לנשק לה לא יכלתי. גם אל עיניר חששתי לדביס, כאילו חשתי לה.

גבר עלי צערה, הצעתי כי נצא לרחוב. לבשה רות את שמלתה האדומה, שמלת השבת היפה, שהייתה את קומתה התמירה. זקפה רות את ראשה העטור גלישחור, אחזה בכפי, ויצאנו לרחוב.

כבר ירד הערב. הרחוב היה מאופל, וצללי אנשים זרמו, רצאו ושוב, כנחיל, טרודים וחפזים. ודבר אין להם אתנו. אחזנו זה בזאת בכוח, פן נופרד באופל. האפלה הכבדה, עלינו, השתיקה העיקה עלינו. התרחוקים העיקו עלינו. רצינו חברה. רצינו הסדרה, נכנסנו לבית קפה.

חם שם, מאחורי המסכים השחורים המאפילים את בית הקפה. אנשים מעלים בלל ועשן, והם צופנים עצמדיס אל שולחנות קטנים, רוחשים ורחוקים. כל האולם הקטן זרוע ראשים.

מישהו קורא בשמי. דבקים בנו פלוני ופלוני, ופלוני, וכולנו מסתלקים לפנה, ונדחסים ליד שולחן, ורות ליד, בשמלתה האדומה.

"מה לך?" שואל אחד. "מה לך?" אני מבטי אל רות, ועונה לה כשעיני צמודות אל שפתיה המחוטבות כשפתי עולל: "מהיום אני מגויס גיוס מלא." השפתים אינן זעות. גם אדווה קלה לא עברה בפני רות הקפואים.

"אה!" אומר זה. "כבר הודיעו בראדיו."

"מה הודיעו?" תמה, אני.

"הכרזה העצמית", משיב הוא, מתבדח. אינני יודע מה הוא סח.

החבריא מתבדחים. בדיחות חייליות. פתאום אני רואה כי איש. מהם איננו מגויס, וגם איננו מתעתד להתגייס. אינני כועס. לא עליהם ולא על איש זולתם. גם לקנא בהם אינני יכול. לא הצטער אינני רוצה. רוצה אני רק לשתות ערק ולהת' בדח. "מה תשתי, רות?" — "כמוך", לוחשת היא. אבל אין היא נוגעת בכוסית. "שתי, רות", היא טועמת ומעווה את

זה ספור על חייל, על אחות ועל לילה. על החייל (זה אני) אפשר שמעתם; על האחות ה"היגיה" (שמה רות) אפשר שמעתם; על אותו לילה ודאי שמעתם. וגם כמעט ודאי לי כי על אותו לילה שמעתם ספורים שונים בתכלית מזה שאספר לכם כעת. כי נהגו לעטר הלתי-אגדות לאותו לילה. זה היה הלילה שבין ה'14 ל'15 במאי, 1948. האחות הרחמניה דמתה לאתלטי סובייטית, והדיפת כדור ברזל — בגופה. מלבד זה היתה שחור-שער וארוכת-אצבעות, גם בידים וגם ברגלים. עיניו מנוגלויות היו לה. אשר מהן יכלה להשקיף לצדדים בלי הסב את ראשה. בגלל עוצמת גופה נמסרו לטיפולה פגועיה-ראש, שהתרבו או בבית-החולים. כי בקרב מצנוע חייל את כל גופו, מע-א במחבואו, ולוא רק מפני שקצרה רוחו מתקוע את חוטמה באדמה, או מתוך סקרנות סתמית. לכן רבו אז פגועיה-ראש בבית-החולים אשר בו עבדה רעותי. יעריבים (אם עבדי במשמרת-ביקר או במשמרת-לילה) או בחצות-לילה ולאחריה (אם עבדה במשמרת-ערב) היתה מספרת לי על פצועי המהומות כפי שהם אחרי שינוס הרופאים להטליה את פצועים. המלחמה כבר היתה, אבל עדי לא פרצה.

החייל הייתי אני, אבל אז עוד לא נקראתי חייל. אי נקראתי אורח, משום שבשעות הפנאי הורשיתי ללכת למשר או להפגש עם האחות הרחמניה. בשעות הנפאי מעסקי חיילות. אפילו במיטתי הייתי לך, פעם בפעם, אפילו כמה לילות רצופים. כן, זאת היתה מלחמה משונה מאוד. יורק — והולכים לנוח. אומרים כי בארצות אחרות כבר ארעו מלחמות כאלה בשנים עברו. אבל הפצועים היו פצועים ממש. הם היו עלובים, מטומטמים, מזועזעים-עצבים. מטורפים ואלמים. הפצועים אשר בהם טיפלה רעותי, האחות הרחמניה רות.

כן, וכך היינו מחקיימים כולנו, כל "הישוב", ומצפי, איש כדרכו — למה? האם למלחמה? למלחמה ממש, שתפרץ בקרוב? אני זוכר שפחדתי, פחדתי מאוד. דומני כי לא לחי חששתי. חבל היה לי על משהו כללי יותר העומד להיחרב. אמדתי את ההרס העתידי לגרוף את נוף מולדתי. ואת האנשים המהווים נוף זה — גרונן יגרונן ההרס, כך או כך — וידעתי כי שוב לא יהיה נוף מולדתי, ולא יהיו האנשים המהווים אותו, ואני בתוכם, — כך או כך, שוב לא נהיה מה שהיינו. משום-מה נתקעו במוחי המלים, "חמשת אלפים". חמשת אלפים הלוך ילכו. חמשת אלפים מהצעירים והטובים. ואם גם לא טובים, הנה מהמעט שיש להם, מהטובים ביותר. כי אין אחרים. אולי משום כך ניסיתי, כאחד דון קישוט, לסתום את הפרצה שבסכר, הנפצרת והולכת, בכף ידי. ממין לא היה לי, ובכל זאת הצלחתי לגרד אי משפ מאה לירות, ונתתי לאותו חולי-אישים שהבטיח להוציא לאור חוברת אשר בה יבאר אדוארד חמשת האלפים ולחבריהם מדוע לא כדאי להם שייטבחו.

ורות גם היא פחדה. היא פחדה, פן תישר לבדה. פן אפגע בראשי ואהיה מטומטם. ואז פן אלקח ממנה, ושוב לא תראני גם באותן שעות ספורות אשר בהן אדיה פטור ממשא הרובה. שואלת היתה אותי, וחוזרת ושואלת, כאלו התעסקתי בנשק, כשהיא לעצמה, כבר עשיתי ימומה לאסטטטיגיה ולמדיניות? מה יהיה הסוף? ואני שיקרתי לה ושיקרתי, הייתי מוסר לה ידיעות "ממקורות מוסכמים" על נשק שלא היה ועל ארגון מעולה שלחואי והיה ועל סודורי מזוינים. לדברי אולי לא האמינה, אבל לקולי, לנוכחותי, היתה גרבעת.

ויהי ערב אחד, מוצאי יום ה', קיבלתי קשר, כדי למסרו הלאה: "מחר בארבע בבוקר (0400) בחצר הגימנסיה הרצלית."

לא הלכתי למסור את הקשר. רצתי אל רות. רצתי להפריד. רצתי וההרת: "הנה פרצו המים. היגרפוגו? הנוכל, רות ואני, להשאר זו ליד זה, בזרם הגואה? עוד לי שעות ספורות. עד ארבע בבוקר."

היא לא היתה בחדרה. חסתי על הזמן החולף. מוטב שאפטר מהקשר, ולא יסרידיני אחר כך. אינכם יודעים איזה ענין נבזי הוא מסירת קשר. לכאורה: פשוט מאד. רחוב פומפום מספר שלוש-עשרה. אדרבא, לך בלילה ברחוב שימפום (אם יודע אתה איפה הוא) ימצא את הבית מספר שלוש-עשרה. סוף סוף מצאת? יפה. קל לך! ועתה מצא בבית זה איפה גר יהודה טאנדיניק? הבית גדול, שלוש קומות, מלא דירות. באלום המורגות אין אור. רק כשאנו ממשש את הקיר, נפילי אופניים, אתה נוגע בחיל גלוי ומקבל מכת-חשמל. יש לך גפרור? מצאת דלת? מה כתוב על הדלת? מילא, צלצל. לא, אין מכירים איש בשם טאנדיניק, וסוגרים את הדלת על חוטמך. מדלת לדלת ומ' גפרור לגפרור, וטאנדיניקין (או מה שמו) איננו, ואתה רואה כי הללו רוגזים עליך וחושים בך ותיכף יתאסכו עליך כולם. בחושך, לריח עור רקוב, אתה מגשש ויוצא מן המבוא, מיואש.

והנה מאחורי הבית צריף. בצריף מתעורר מישהו לדפי קותיך, ושואל בחושך: "מי שם?" אתה אומר את שמך. עונים לך: "מי?" אתה חוזר על שמך, טפש שכמוך

פניה. מלגלגים עליה שהיא מכירה אותי זמן כה רב, ועדין לא טעמה ערק עד לערב זה. היא מחייכת חיוך עגום ומביטה בעיני, ובי, ובכולם.

כולם. אנשים. מצד אחד כותל. מצד שני כותל, ומצדדים אחרים סוגרים עלינו אנשים. קולותיהם וריחם ועשנם והבלם ומלחמותיהם וקלודותיהם. מעתה והלאה אין אני פטור מנוכחותם, בשוכבי ובקומי ובעשיתי את צרכי ובמקלחת. תמיד אנשים. וגורלי קשור בגורלם, אם אובה ואם אמאן, גם כי אמות ואקבר, בקבר אחים תהיה מנוחתי. חברה, אנה מפניך אמלט?

מתוך המלמול ההרמה נשמע לחש, אל אוזני: "בוא. נצא מפה."

אני קם, אומר. החייל ורעותו שתו על חשבונכם, ומוליך את רות בשביל הצר שבין הגויות, הרחק הרחק, אל מעבר למסכים השחורים.

אך נפלטנו לאפלה, פרצה רות בבכי. "אל נא," אמרתי לה. "אל תבכי, הן לא אלק למרחקים. החזית קרובה. וגם," אמרתי לה, "וגם אשוב במהרה. אל תבכי, רות. אל תבכי."

לבדנו אנו. איך אקל מעליה? מה אומר לה? מה אעשה לה?

"בוא אל חדר", לחשה.

ב. כתנו לא ייבה. רק חיבקתי עד כאב.

בחורה העליתי אורי. סוף סוף אורי. אור טהור, בלי עשן ובלי קולות-אד. אך רות עמדה, כפרח קמל, ועיניה קמות, השכבתיה על מטתה, וישבתי לידה. היא עצמה את עיניה והחזיקה ביד.

"ככה את האור", אמרה לי, "ופתח את החרים."

עשיתי כדבריה, וחזרתי לשבת לידה.

היא לפתח את כתפי בזרועותיה הגדולות, הרחומות, ומשכתי אליה, ונשקה לי, וסגרה עלי בכל כוחה, כמגוננת עלי, כעוקרת אותי לעצמה מבין כל אותם שקמו עלינו ואפנונו לחצוץ ביננו.

כתינוק-שכבתי בזרועותיה, הלום עיפותי, והכחות עוברת בי, עבור ושתק. ורות התירה את בגדי וליטפה את גופי באצבעותיה הטובות בעוד אני שוקע בתנומה רכה.

הקיצוץ נפעם. רות היתה ערה. "קר לך?" שאלה, ואספתי חני אליה, אל עירום גוה, והטיבה עלי את השמיכה.

"ומי האיש אשר ארש אשה ולא לקחה, ילך וישב לביתו, פן ימות במלחמה, ואיש אחר יקחנה."

עד אותו לילה לא לקחתיה. אינני יודע מדוע. אפשר חשתי כאוריה החתי, ואפשר חששתי מפני תאוות-לילה, שהיא אות ליאוש.

אך עתה נצמדנו יחד. נצמדתי אל גלילי ירכיה ואל רמוני שדיה ואל עצמת כתפיה ואל חלקת צוורה הארוך. נצמדתי אל ההודמנות, אל הרגעים החומקים וחולפים, חיבקתי אל לבי את הנצח שבהפראה וברביעו.

עפעפיה וגדגו בלחיי רות מלמלה.

"שמנדיק", לחשה לי. מלת-חבה היתה לה זאת. "שמנ' דריק —"

"כן?"

"לא אוכל להרות עתה", לחשה רות. "אין אני יודעת מה יקרה אותנו."

שוב הקיפנו האנשים. גם פה. היא צודקת. אני אהיה לבדי, ביניהם; והיא תהיה לבדה, ביניהם. אבל אינני רוצה ללכת לאבדון. את ילדי צריכה מישהו להרות. מדוע לא רעותי? מדוע לא את, רות?

"מתי צריך אתה לחזור למחנה?" שאלה.

"בשבוע. אם אקום בשש, אספיק."

"יש לי שיען מעורר", אמרה. אכונן את השעון, ולא נצטרך לחשוב על הזמן.

שוב נמנממתי. נעם לי מגעה. נעם לי ריחה. לא חששתי על מחר. לא חששתי על אנשים. לא חששתי על נצח ועל בניס. לא חששתי כלל. רק חשתי.

חזרו שפתינו ונצמדו. היא אחזה בעורפי כאחוז בכלבלב.

"מה לך, רות?"

"אם אהרה, אשחרר ואשלח הביתה, ולא אעבד במשמרות, וכולל תמיד למצוא אותי בבית, כשתקבל חופשה. חיילים

מקבלים חופשות.

"אבל אין אנו יודעים מה יקרה — אותנו."

"אין דבר."

"מפחדת את ממני, רות. מה לך?"

"רוצה אני להרות לך. פן — פן אשאר לבדי."

גם עתה לא ייבה. רק קולת נמוג.

"לא, רות, אין צורך. אני אשוב. תראי. אני מבטיח לך. שוב אשוב."

היא לא אמרה כלום, ורק שוקיה וזרועותיה חיבקוני בכוח. "שוב תשוב", אמרה לי, אחר כך.

השעון המעורר לא היה דרוש, כי עם שחר הוטלו על העיר הפצצות הראשונות.

לבשתי את בגדי בעוד רות מכינה לי פת-שחרית. "אכול", אמרה. "אכול. מי יודע מתי תקבל את ארוחתך ואתה."

ראיתייה כעבור שנתים. היא לא הכירתיני.